

DAU:ens roll

Pass 1: Inledning och bakgrund

BAS Online 2021-01-20

En viktig del av den framtida infrastrukturen för svenska forskningsdata är DAU:erna. DAU:er är lokala funktioner för att stötta forskare med att hantera, bevara och tillgängliggöra forskningsdata ute på lärosätena. Förkortningen D-A-U står för Data Access Units, men det är värt att åter påpeka att de kan ha olika benämningar på olika lärosäten, och att de är *funktioner* snarare än *enheter*. Naturligtvis kan de organiseras som enheter på vissa lärosäten, men de kan även organiseras som löst sammanfogade funktioner av medlemmar med olika kompetenser från olika delar av lärosätets stödverksamheter. Vissa större universitet kanske till och med har fler än en DAU, medan några mindre högskolor väljer att gå ihop om den här funktionen. Hur en DAU är organiserad och hur många som finns på ett lärosäte måste få bero på förutsättningarna vid det enskilda lärosätet. Huvudsaken är att den kan utföra sin centrala uppgift: att erbjuda lokalt stöd till forskare vad gäller hantering och tillgängliggörande av data.

För att kunna utföra den här uppgiften behöver en DAU ha flera olika kompetenser. Det rör sig om kompetens från bibliotek, arkiv och forsknings- och innovationskontor – somliga lärosäten kallar dem istället för *grants office* eller *grants and innovations office* – men också stöd från jurist och IT-personal. Även tillgång till personer med forskningserfarenhet är värdefullt. Arbetsuppgifterna omfattar allt från att utbilda forskare och doktorander i datahantering och datahanteringsplaner, till att ge support i dokumentation och datakurering under forskningsprojektets gång, till att ta emot dataset och beskrivningar av dem, granska dem och se till att de håller tillräcklig kvalitet för att kunna publiceras i SND:s katalog, förmedlas till andra och bevaras i ett beständigt format i lärosätets arkiv. Det handlar alltså med andra ord om att data och metadata flödar från forskare till

DAU, och, efter kvalitetsgranskning, från DAU till SND, arkiv och lagrings-
tytor eller repositorer.

Det går inte att vara expert inom alla forskningsområden, inte ens på ett
lärosäte som specialiserar sig på en viss sorts forskning. Det är viktigt
att komma ihåg att en DAU inte ska vara en expertfunktion utan en väg-
ledande generalist som genom frågor och förslag kan lotsa forskaren,
det vill säga specialisten, till lämpliga beslut. Detta är inte så svårt som
det kanske låter. SND:s erfarenhet är att om man samtalar med forskare
om eventuella problem och vad som krävs för att lösa dem, så visar det
sig ofta att forskarna redan har den kunskap som behövs för att kunna
lösa problemet.

En DAU behöver inte vara inblandad i all sorts undervisning utan speci-
aliserar sig på datahantering och datahanteringsplaner. Det räcker till
exempel med att man i en DAU kan *föreslå* vilken programvara som
skulle kunna vara lämplig i en viss situation; man ska inte behöva kunna
erbjuda utbildning i hur programmen används. Sådan utbildning kan fors-
kare vanligen få från metodkurser på den egna fakulteten, på en
sommarskola eller genom lärosätets kompetensutvecklingskurser. Om
man inte har en jurist som medarbetare i DAU:en räcker det även med
att man kan *identifiera tänkbara* problemområden; man behöver inte stå
för juridisk spetskompetens. Naturligtvis är det positivt om man kan före-
slå lösningar eller peka ut stora problem med en gång, men det räcker
långt om man kan identifiera områden där problem ofta uppstår och kan
hänvisa forskaren till en lämplig jurist för vidare diskussion.

En DAU behöver som sagt var inte vara expert på varje ämnesområde,
oavsett om det rör sig om ämnesspecifika metadatastandarder eller
detaljer i en datahanteringsplan. Det räcker om man kan påpeka att en
standard skulle kunna vara användbar eller att vissa frågor i data-
hanteringsplanen behöver besvaras. Att vara forskare innebär att söka
svar på frågor, så om en DAU kan ställa rätt frågor kan forskarna
vanligtvis hitta svaren.

DAU:ernas jobb är alltså att erbjuda ett stöd i frågor som rör tillgängliggörande och bevarande av forskningsdata, inte genom att vara experter inom olika vetenskapliga områden utan genom att kunna avgöra när en fråga behöver ställas. Däremot behöver man i en DAU kunna avgöra när data och medföljande dokumentation och metadata håller tillräcklig administrativ och teknisk – men inte vetenskaplig! – kvalitet för bevarande och tillgängliggörande, och i vilka format som data lämpligen bevaras.

DAU:erna samarbetar med SND för att se till att de forskningsdata som produceras för offentliga medel vid svenska lärosäten bevaras och beskrivs på sådant sätt att de kan återanvändas av andra i framtiden, oavsett om den framtiden är om fem år eller femtio år.